การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนบ้านโคกเขา ตำบลโคกมะม่วง อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

The Study of Local History of Thailand's Nation Builders Group for Developing as Learning Resources of Ban Khok Khao Community, Khok Mamuang Sub District, Pa Kham District, Buriram Province

วิศวมาศ ปาลสาร[1*] , อุทิศ ทาหอม[2]
Witsavamas Palsarn[1*], Utis Tahom[2]

Received: *March 24, 2020*
Revised: *April 15, 2020*
Accepted*: April 28, 2020*

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาพัฒนาการกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยของชุมชนบ้านโคกเขา ตำบลโคกมะม่วง อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ 2. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยชุมชนบ้านโคกเขา ตำบลโคกมะม่วง อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ 3. เพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของชุมชนบ้านโคกเขา ตำบลโคกมะม่วง อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก สนทนากลุ่ม การเดินสำรวจ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษา พบว่า พัฒนาการกลุ่มผู้ร่วม พัฒนาชาติไทยของชุมชนบ้านโคกเขามี 2 ประการ คือ 1. การก่อตัวทางประวัติศาสตร์ 2. การประกาศอิสรภาพภายใต้ระบอบประชาธิปไตย นอกจากนี้ยังพบองค์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ ต่อสู้กับรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นองค์ความรู้สัญลักษณ์การสื่อสารของกลุ่ม องค์ความรู้การเชิญชวนให้เข้าร่วมกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย และองค์ความรู้การดำรงชีวิตในป่า เป็นต้น จนนำไปสู่การค้นพบแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น 4 ประการ ได้แก่ 1. แหล่งเรียนรู้อนุสรณ์สถานประชาชนอีสานใต้ 2. แหล่งเรียนรู้อาคารพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน 3. แหล่งเรียนรู้ศาลาหลวงปู่เกาะ ยโสธโร 4. แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาสมุนไพรไทยและแพทย์แผนจีน จึงนับได้ว่าเป็นการวิจัยที่สะท้อนการค้นพบคุณค่าของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นให้กลายเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญนำไปสู่การพัฒนาต่อยอดให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

คำสำคัญ : ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น,กลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย,แหล่งเรียนรู้, บ้านโคกเขา

[1*] อาจารย์กลุ่มวิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Email: nunui20219@gmail.com โทร. 089-1122958
[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
[1*] Lecturer, History group, Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University , Thailand
[2] Assistant Professor, Social Development Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University,

ABSTRACT

The objectives of the research were: 1) to study the development of Thai national development group of Ban Khokkhao community, Khokmamuang Sub district, Pakham District, Buriram Province, 2) to study the body of knowledge regarding the local history of Thai national development group of Ban Khokkhao community, Khokmamuang Sub district, Pakham District, Buriram Province, and 3) to find out the ways to develop learning resources of Ban Khokkhao community, Khokmamuang Sub district, Pakham District, Buriram Province. The research was a qualitative study. The data were collected by using in-depth interviews, focus group interviews, walkthrough surveys and participatory observations. The results showed that there were 2 phases in the development of Thai national development group of Ban Khokkhao community, Khokmamuang Sub district, Pakham District, Buriram Province: 1) Historical formations and 2) Independence declaration under democracy. In addition, the body of knowledge on the local history of Thai national development group related to the incident they fought against the government was also found such as the body of knowledge on group communication symbols, the body of knowledge on inviting people to join the Thai national development group, and the body of knowledge on living in the forest. This led to the 4 approaches for local history learning resources development: 1) The Southern Isaan Monument Learning Resources, 2) Folk Museum Learning Resources, 3) Luang Pu Koh Yasotharo's Pavilion Learning Resources, and 4) Traditional Chinese Medicine and Thai Herbal Wisdom Learning Resources. This research is discovering the values of the local history which is the crucial body of knowledge. The knowledge can be used for developing related parties in the future.

Keyword: Local history, Thai national development group, learning resources, Ban Khokkhao

บทนำ

บ้านโคกเขา ตั้งอยู่ในเขตตำบลโคกมะม่วง อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ มีระยะห่างจากอำเภอเมือง 93 กิโลเมตร บริเวณด้านทิศเหนือ จรดบ้านกุดโบสถ์ หมู่ 1 ตำบลกุดโบสถ์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา ทิศใต้ จรดบ้านโคกมะม่วง หมู่ 3 ตำบลโคกมะม่วง อำเภอปะคำ ทิศตะวันออก จรดบ้านดงใหญ่พัฒนา หมู่ 13 ตำบลโคกมะม่วง อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ ทิศตะวันตก จรดบ้านหนองสนวน หมู่ 5 ตำบลกุดโบสถ์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา หลังจากวันที่เจ้าหน้าที่ทางการไทยปะทะกันด้วยกำลังอาวุธกับพรรคคอมมิวนิสต์เป็นครั้งแรกที่จังหวัดนครพนมใน พ.ศ.2508 ส่งผลให้กลุ่มคอมมิวนิสต์ในจังหวัดบุรีรัมย์ต้องเข้าไปหลบซ่อนตัวเคลื่อนไหวในป่าที่เขตอำเภอละหานทรายและอำเภอปะคำ บ้านโคกเขาจึงเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีประวัติศาสตร์ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับกลุ่มคอมมิวนิสต์โดยพื้นที่ตามแนวเขาพนมดงรัก ตั้งแต่จังหวัดอุบลราชธานีมาจนถึงสุดเขาที่ช่องตะโก อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดในภาคตะวันออก เป็นเขตปฏิบัติการของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ที่เรียกว่าเขตงานอีสานใต้ พื้นที่บริเวณบ้านโคกเขา จะอยู่ในเขตงาน 203

ดำเนินการต่อสู้กับรัฐบาลในเขตพื้นที่อำเภอโนนดินแดงและอำเภอปะคำ จนกระทั่งรัฐบาลในขณะนั้นเริ่มใช้นโยบาย 66/2523 ใน พ.ศ.2523 เพื่อยุติปัญหาความขัดแย้งกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย โดยให้ผู้ที่เป็นคอมมิวนิสต์วางอาวุธแล้วเข้ามอบตัวกับทางรัฐบาล เข้าเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยสำหรับในเขตงานอีสานใต้นั้นการต่อสู้ยุติลงใน พ.ศ.2527 (ประจวบ อัมพะเศวต, 2546, น.71)

หลังจากสถานการณ์ความขัดแย้งในเขตงานอีสานใต้ยุติลง ชุมชนบ้านโคกเขา ได้มีการสร้างอนุสรณ์สถานประชาชนอีสานใต้ขึ้น เพื่อระลึกถึงผู้ที่เสียชีวิตจากการสู้รบกับรัฐบาล มีการจัดทำพิพิธภัณฑ์ประวัติการสู้รบ มีการจัดงานวันรำลึกวีรชนอีสานใต้เป็นประจำทุกปี ในวันสุดสัปดาห์ที่ 2 ของเดือนมกราคม เป็นเวลา 3 วัน 2 คืน เพื่อทำบุญอุทิศส่วนกุศลและระลึกถึงผู้เสียชีวิตจากการสู้รบ มีถ้ำฝาละมี ที่เคยเป็นฐานปฏิบัติการของคอมมิวนิสต์ สิ่งเหล่านี้คือหลักฐานสำคัญในด้านประวัติศาสตร์การสู้รบของคนในชุมชน และยังมีถ้ำเป็ดทองที่เป็นแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของจังหวัดบุรีรัมย์และภาคอีสาน นอกจากนี้ยังมีบุคลากรที่เป็นบุคคลสำคัญที่สามารถให้ความรู้ทางประวัติศาสตร์ได้อย่างละเอียด ถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลังได้รับทราบ จำนวน 30 คน ซึ่งมี นายแอ็ด ยาพยนต์ (สหายแสน) เป็นประธานกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยจังหวัดบุรีรัมย์ สิ่งเหล่านี้ ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณและด้านบุคลากร จากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน คือ องค์การบริหารส่วนตำบลโคกมะม่วง กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข สโมสรของกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยเขตงานอีสานใต้ (สโมสร19) รองผู้ว่าราชการจังหวัดบุรีรัมย์ กองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม (กองทุน SIF) และ บริษัทคาราบาวกรุ๊ปจำกัด (มหาชน)

จากสนทนาพูดคุยร่วมกับกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยจังหวัดบุรีรัมย์ เจ้าหน้าที่จากองค์การบริหารส่วนตำบลโคกมะม่วง และ คณะครูโรงเรียนบ้านโคกเขาพัฒนา จำนวน 40 คน ณ ศาลาประชาคมชุมชนโคกเขา เกี่ยวกับการศึกษาเพื่อพัฒนาไปเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น พบข้อจำกัดของชุมชน มีรายละเอียดดังนี้

1.ชุมชนขาดการรวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น พบว่า ที่ผ่านมายังไม่มีการรวบรวมข้อมูลประวัติศาสตร์การต่อสู้ของกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยจังหวัดบุรีรัมย์ที่เป็นลายลักษณ์อักษร มีเพียงการถ่ายทอดโดยการเล่าเรื่องราวผ่านตัวบุคคลเพียงเท่านั้น หากยังไม่มีการบันทึกเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ แนวโน้มในอนาคตจะส่งผลกระทบเรื่องการสูญหายทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้กระบวนการวิจัยที่จะสืบค้นข้อมูลแบบมีส่วนร่วมด้วยการสร้างความร่วมมือระหว่างนักวิชาการกับกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยจังหวัดบุรีรัมย์

2.ชุมชนต้องการพัฒนาศักยภาพการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นให้กับเยาวชนรุ่นหลัง พร้อมกับโรงเรียนบ้านโคกเขา ตลอดจนบุคคลภายนอกที่ให้ความสนใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น มีแนวคิดที่จะจำลองให้กลายเป็นฐานการเรียนรู้ โดยจะให้สมาชิกในกลุ่มเป็นวิทยากรประจำฐาน เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นให้กับเยาวชน คณะครูและนักเรียน ตลอดจนบุคคลภายนอกได้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจพัฒนาการของกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยที่ชัดเจน

3.ขาดการบูรณาการ การทำงานร่วมกันของหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เนื่องจากที่ผ่านมาเป็นการสนับสนุนเพียงงบประมาณในการสร้างสถานที่ เช่น อนุสรณ์สถานประชาชนอีสานใต้ อาคารสถานที่ต่างๆ เป็นต้น แต่ยังขาดการผลักดันเชื่อมโยงการทำงานทุกภาคีเครือข่ายในการสร้างพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นให้เกิดการเรียนรู้และถ่ายทอดไปสู่บุคคลภายนอก ฉะนั้นการสร้างพลังการทำงานร่วมกันจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญในการขับเคลื่อนข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่มีพลัง

จากข้อมูลข้างต้นคณะผู้วิจัยพิจารณาถึงความสำคัญในการศึกษาองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น เพื่อสร้างให้เยาวชนรุ่นหลังได้มองเห็นถึงคุณค่า ตลอดจนสร้างความตระหนักให้รักและหวงแหน เป็นบทเรียนที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น หากไม่มีการศึกษา รวบรวมเรียบเรียงองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นผ่านการมีส่วนร่วมของบุคคลในชุมชน อนาคตเมื่อกลุ่มบุคคลที่เป็นแหล่งข้อมูลจากไป ข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่นต่างๆ จะสูญหายตามไปด้วย จึงสนใจศึกษาเพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้สร้างเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนบ้านโคกเขา ตลอดจนผลักดันให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวท้องถิ่นทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดบุรีรัมย์ต่อไปในอาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยของชุมชนบ้านโคกเขา ตำบลโคกมะม่วง อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยชุมชนบ้านโคกเขา ตำบลโคกมะม่วง อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของชุมชนบ้านโคกเขา ตำบลโคกมะม่วง อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนบ้านโคกเขา ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส ผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยประชาชนบ้านโคกเขา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ช่วงที่ 1 ด้านบริบทของชุมชน ประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานที่ทางประวัติศาสตร์ บุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของประวัติศาสตร์ตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน ศึกษาศักยภาพ ปัญหา และแนวทางการพัฒนาองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น อาศัยข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ และแหล่งปฐมภูมิ ข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสาร รายงานของหน่วยงานราชการ รายงานทางวิชาการ อื่นๆ และผลการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ ได้แก่ ข้อมูลที่รวบรวมจากแหล่งหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ประกอบด้วยผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส กลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย ประชาชนบ้านโคก และสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์

ช่วงที่ 2 องค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เช่น อุดมการณ์ของกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย พัฒนาการของกลุ่ม แนวคิดวิธีการต่อสู้ทางประวัติศาสตร์ โครงการการบริหารจัดการกลุ่ม ตลอดจนเทคนิคการต่อสู้ การหลบหนี การรักษาผู้บาดเจ็บ เป็นต้น เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการจำลองเหตุการณ์ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ให้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ของชุมชน

ช่วงที่ 3 ค้นหาการสร้างแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ เพื่อเสนอแนะแนวทาง พร้อมทั้งสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เช่น เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลโคกมะม่วง สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ เครือข่ายกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย โรงเรียนบ้านโคกเขา และชุมชนบ้านโคกเขา ในการผลักดันให้เป็นพื้นที่แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) รวบรวมข้อมูลเริ่มจากส่วนที่เกี่ยวกับบริบทของชุมชน ประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานที่ทางประวัติศาสตร์ บุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ศึกษาศักยภาพ ปัญหา และแนวทางการพัฒนาองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น อนึ่งเพื่อทำให้ข้อมูลมีความแม่นตรงและมีความน่าเชื่อถือ ได้ใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นการวิจัย นอกจากจะใช้วิธีการศึกษาเอกสารแล้วยังใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์รายบุคคล การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยมีรายละเอียดของแหล่งของการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary source) การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิของการวิจัยนี้ใช้วิธีการศึกษาเอกสาร (Documents) เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาการวิจัยและแนวคิดรวมทั้งทฤษฎีตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เป็นองค์ความรู้ที่นำมากำหนดกรอบแนวคิดและกรอบในการวิเคราะห์เกี่ยวกับบริบทข้อมูลบริบทของชุมชน ประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานที่ทางประวัติศาสตร์ บุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ศึกษาศักยภาพ ปัญหา และแนวทางการพัฒนาองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นต้น จากเอกสารสิ่งพิมพ์ สถิติ รายงาน บันทึกการประชุมของภาคราชการและชุมชน รวมทั้งแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary source) ประกอบด้วยข้อมูลบริบทของชุมชน ประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานที่ทางประวัติศาสตร์ บุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน ศึกษาศักยภาพ ปัญหา และแนวทางการพัฒนาองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ตลอดจนการพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของชุมชนบ้านโคกเขาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยมีวิธีเก็บรวมรวมข้อมูลดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview technique) โดยใช้แนวสัมภาษณ์ (Interview guide) เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบริบท สภาพบริบทของชุมชน ประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อ ภูมิปัญญาท้องถิ่นสถานที่ทางประวัติศาสตร์ บุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ศึกษาศักยภาพ ปัญหา และแนวทางการพัฒนาองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นต้น รวมทั้งศึกษาอุดมการณ์ของกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย พัฒนาการของกลุ่ม แนวคิดวิธีการต่อสู้ทางประวัติศาสตร์ โครงการการบริหารจัดกลุ่ม ตลอดจนเทคนิคการต่อสู้ การหลบหนี การรักษาผู้บาดเจ็บ

2.2 การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview schedule) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลบริบทของชุมชน ประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานที่ทางประวัติศาสตร์ บุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน ศึกษาศักยภาพ ปัญหา และแนวทางการพัฒนาองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นต้น รวมทั้งศึกษาอุดมการณ์ของกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย พัฒนาการของกลุ่ม แนวคิดวิธีการต่อสู้ทางประวัติศาสตร์ โครงการการบริหารจัดกลุ่ม ตลอดจนเทคนิคการต่อสู้ การหลบหนี การรักษาผู้บาดเจ็บ เป็นต้น

2.3 การสนทนากลุ่ม (Focused group) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview schedule) ในการระดมความคิดเห็นของกลุ่มโดยใช้เทคนิค Appreciation-Influence-Control (AIC) การระดมความคิดเห็น (Brainstorming) แผนที่ความรู้ (Mind Mapping) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจัดเวทีประชาคมเพื่อความรู้

ความเข้าใจ ตลอดจนให้รักและหวงแหนข้อมูลทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

2.4 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation) โดยใช้แบบตรวจรายการ (Checklist) เพื่อศึกษาพฤติกรรมและทัศนะคติรวมทั้งปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ผู้อาวุโส ปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ประชาชนบ้านโคกเขา หน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลโคกมะม่วง สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ เครือข่ายกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย โดยแบ่งลักษณะของปฏิสัมพันธ์ออกเป็น 3 ทิศทาง คือ 1.ปฏิสัมพันธ์เชิงบวก (Positive direction) 2. ปฏิสัมพันธ์เชิงลบ (Negative direction) และ 3. ปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกลาง (Neutral direction)

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่เป็นแหล่งข้อมูล เป็นกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเนื้อหา 1) แกนนำอาสาสมัคร จำนวน 10 คน 2) ประชาชนในชุมชน จำนวน 50 คน 3) ผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและผู้นำที่ไม่เป็นทางการ จำนวน 20 คน 4) ผู้อาวุโสที่มีความรู้ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จำนวน 20 คน 5) ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 5 คน 6) พระ (พระนักพัฒนา) จำนวน 5 รูป 7) กลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 30 คน 8) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องภายในพื้นที่ ได้แก่ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลโคกมะม่วง สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ เครือข่ายกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย จำนวน 20 คน รวม 160 คน การเลือกบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ทั้งนี้ได้กำหนดเงื่อนไขว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกคนต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ในประวัติศาสตร์ท้องถิ่น อุดมการณ์ของกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย พัฒนาการของกลุ่ม แนวคิดวิธีการต่อสู้ การการบริหารจัดการกลุ่ม ตลอดจนเทคนิคการต่อสู้ การหลบหนี การรักษาผู้บาดเจ็บจากการต่อสู้ เป็นต้น พร้อมทั้งมีองค์ความรู้การสร้างแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น นอกจากนี้ยังค้นหาผู้รู้ในลักษณะแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) ด้วย ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มคนที่สามารถให้ข้อมูลได้อย่างชัดเจนโดยมีเครื่องมือการสัมภาษณ์เจาะลึกรายบุคคล สนทนากลุ่ม จัดเวทีวิเคราะห์ สังเคราะห์ปัญหา พร้อมทั้งค้นหาแนวทางการพัฒนาร่วมกัน

ผลการวิจัย

1. พัฒนาการกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยของชุมชนบ้านโคกเขา การก่อตั้งชุมชนบ้านโคกเขา เดิมชาวบ้านอาศัยอยู่ที่หมู่บ้านหินโคนดงที่ตั้งอยู่เลียบคลองลำน้ำมาศ ชาวบ้านมีอาชีพทำการเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่และเก็บของป่า ต่อมาหมู่บ้านเกิดน้ำท่วมบ่อย ไม่เหมาะแก่การเพาะปลูก จึงได้อพยพย้ายขึ้นมาอาศัยอยู่ที่ราบเชิงเขา โดยมี หลวงปู่เกาะ ยโสธโร เป็นผู้นำคนในหมู่บ้าน ริเริ่มนำชาวบ้านอพยพขึ้นมาในปี พ.ศ. 2509 โดยการอพยพย้ายขึ้นมาอยู่อาศัยของชาวบ้านในครั้งแรก มีเพียง 10 หลังคาเรือน จนกระทั่งต่อมาได้มีการย้ายขึ้นมาจนครบทั้งหมู่บ้านในปี พ.ศ.2512 ชาวบ้านได้ช่วยกันถางป่าบนเขา เพื่อนำพื้นที่ดังกล่าวมาเป็นพื้นที่ทำกิน โดยหลวงปู่เกาะ ยโสธโร ได้เป็นผู้แบ่งสันปันที่ให้กับชาวบ้านครอบครัวละ 8 ไร่ เท่าๆ กัน หรือ ถ้าใครที่ขยันมากก็สามารถที่จะทำได้มากกว่า 8 ไร่ก็ได้ ต่อมาจึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “โคกเขาพัฒนา” และจำนวนชาวบ้านที่ได้ขึ้นมาอาศัยบนหมู่บ้านโคกเขาพัฒนา ก็เพิ่มมากขึ้นจนมีจำนวนกว่า 400 หลังคาเรือน ก่อนแยกตัวออกเป็น 3 คุ้ม เพื่อให้ง่ายต่อการปกครอง คือ 1. โคกเขาหญ้าคา 2. โคกเขาพัฒนา และ 3. เขาย้อยพัฒนา เริ่มก่อตั้งหมู่บ้านอย่างเป็นทางการขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2512 โดยมีนายสนิท สุขนางรอง เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก ผู้ใหญ่บ้านคนที่สองคือพ่อหม่อ แม่ประคำ ดำรงตำแหน่งได้เพียง1ปีก็ขอลาออกเพราะไม่สามารถทนแรงกดดันจากอาสาปราบปรามคอมมิวนิสต์ได้ ในปีพ.ศ.2518 เริ่มมีกลุ่มนักศึกษาคอมมิวนิสต์เข้ามาหลบซ่อนตัวโดยใช้พื้นที่ป่าของหมู่บ้านเป็นค่ายพักแรม

ส่งผลให้เกิดการปะทะกันระหว่างกลุ่มนักศึกษาคอมมิวนิสต์และอาสาปราบปรามคอมนิสต์ เป็นเหตุให้กลุ่มคอมมิวนิสต์และชาวบ้านบางส่วนที่โดนลูกหลงจากการปะทะกันเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก จึงกลายเป็นเอกลักษณ์ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของการต่อสู้ระหว่างกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยกับฝ่ายรัฐบาล เป็นประวัติศาสตร์ที่สำคัญให้คนในชุมชนได้ระลึกถึงอดีตความสัมพันธ์ของกลุ่มคนที่เรียกร้องสิทธิความเสมอภาคและความเป็นธรรมจากรัฐจนได้สร้างเป็นอนุสรณ์สถานขึ้นในชุมชนบ้านโคกเขาเพื่อเป็นการรำลึกวีระชนที่ได้ต่อสู้จนเสียชีวิต ประวัติศาสตร์ของกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยมีการเปลี่ยนแปลงมาตามลำดับนับตั้งแต่การก่อตั้งของกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยขึ้นในชุมชนบ้านโคกเขาพัฒนา โดยในที่นี้จะแสดงถึงความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการด้านต่างๆที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยชุมชนบ้านโคกเขาอย่างชัดเจน

1.1 การก่อตัวทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยบ้านโคกเขา ประวัติศาสตร์ของกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยเริ่มจาก การก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยขึ้น ในปี พ.ศ. 2473 ซึ่งเดิมชื่อ “พรรคคอมมิวนิสต์สยาม” โดยมีความมุ่งหมายเพื่อสร้างความเสมอภาคทางชนชั้น ชี้นำสังคมโดยพรรคคอมมิวนิสต์ และต่อสู้เอาชนะระบบทุนนิยมด้วยวิธี “ปาล้อมเมือง” ต่อมาในปี พ.ศ. 2495 ได้เปลี่ยนชื่ออีกครั้งเป็น “พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย” และมีการจัดประชุมสมัชชาขึ้นเป็นครั้งที่ 2 ในปีเดียวกัน ต่อมาในปี 2504 พวกเขาได้จัดประชุมสมัชชาครั้งที่ 3 และอีก 4 ปีต่อมาได้ประกาศให้วันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2508 เป็นวันเสียงปืนแตก และเริ่มจับอาวุธต่อสู้กับรัฐบาลไทยอย่างเป็นทางการ หลังจากนั้นได้จัดตั้งกองกำลังขึ้นมาเพื่อเป็นฐานกำลังของพรรคภายใต้ชื่อ “พลพรรคประชาชนต่อต้านอเมริกาแห่งประเทศไทย” ต่อมา พ.ศ. 2512 ได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น “กองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย (ทปท.)” และเนื่องจากสมาชิกพรรคฯส่วนใหญ่มีเชื้อสายจีนและอพยพมาจากจีน พวกเขาจึงใช้สาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นที่พักพิงศึกษาลัทธิต่างๆรวมทั้งยึดเอาแนวความคิดของเหมาเจ๋อตุง ในการวิเคราะห์สังคมเพื่อกำหนดแนวทางปฏิวัติในประเทศไทย (ประภาส รวมรส, 2553, น.51) ต่อมาได้เริ่มขยายขอบเขตอำนาจกระจายไปทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย หลังจากที่ได้เริ่มจัดตั้งกองกำลังติดอาวุธมาตั้งแต่ พ.ศ. 2506 ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเป็นพื้นที่ที่ราษฎรมีความยากจนลำบากยากแค้นมากที่สุดของประเทศ สาเหตุที่ได้มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้มีหลักการที่สำคัญ 10 ประการ คือ 1) ผนึกกำลังกรรมกร ชาวนา นายทุนน้อย นายทุนชาติทุกชนชาติ ตลอดจนพรรคการเมือง องค์การและบุคคลที่รักชาติรักประชาธิปไตยทั้งปวง 2) ยกเลิกบรรดากฎหมาย ประกาศ คำสั่งและกฎข้อบังคับทั้งปวงที่เป็นปฏิปักษ์ต่อประชาชนปล่อยผู้รักชาติรักประชาธิปไตยที่ถูกจับกุมคุมขังทั้งหมด 3) ริบทรัพย์สินของจักรวรรดินิยมอเมริกาของพวกปฏิกิริยาขายชาติที่ร้ายกาจและของพวกเจ้าที่ดินอันธพาลเพื่อจัดสรรให้เป็นประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศชาติ 4) ดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เป็นอิสระเป็นตัวของตัวเอง ยกเลิกสนธิสัญญา สัญญาและข้อตกลงที่ขายชาติและไม่เป็นธรรมทั้งปวง คัดค้านจักรวรรดินิยม 5) ชนชาติต่าง ๆ แห่งประเทศไทยมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันเคารพซึ่งกันและกันสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีสิทธิในการใช้ภาษาหนังสือ รักษาวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม คัดค้านการกดขี่เหยียดหยามระหว่างชนชาติ 6) ยกเลิกระบอบขูดรีดแบบศักดินา ดำเนินการปฏิวัติที่ดินอย่างมีการจำแนกและมีจังหวะก้าวตามสภาพของแต่ละท้องที่ ให้ชาวนาชาวไร่มีที่ดินทำกินของตนเองอย่างทั่วถึง คัดค้านนายเงินหน้าเลือด ยกเลิกหนี้สินและสัญญาข้อผูกมัดที่ไม่เป็นธรรมทั้งปวง พัฒนาการผลิตทางการเกษตร ยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้ดีขึ้น 7) พิทักษ์ทรัพยากรของชาติพัฒนาอุตสาหกรรมพาณิชยกรรมและวิสาหกิจอื่นๆของรัฐ 8) ประกันการมีงานทำประกันค่าแรงงานและสวัสดิการของกรรมกรและพนักงานงานประเภทเดียวกัน ผลงานเท่ากันจะต้องได้ค่าแรงเท่ากัน โดยไม่แบ่งเพศ วัย และชนชาติ 9) หญิงมีสิทธิเท่าเทียมชาย ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจวัฒนธรรม การศึกษา และการทำงาน ส่งเสริมบทบาทของหญิงในการ

เคลื่อนไหวปฏิวัติและการผลิตประกันสวัสดิการของหญิงและเด็ก ประกันการศึกษาและการมีงานทำของเยาวชน ส่งเสริมให้เยาวชนมีความรักชาติ รักประชาธิปไตย รักประชาชน รักการใช้แรงงาน มีจิตใจเสียสละเพื่อส่วนรวม 10) กวาดล้างวัฒนธรรมและการศึกษาของจักรวรรดินิยมและศักดินานิยม ส่งเสริมวัฒนธรรมและการศึกษาที่ ปฏิวัติที่มีลักษณะประชาชาติประชาธิปไตย (ธิกานต์ ศรีนารา, 2548, น.43)

จากหลักการดังกล่าวสะท้อนให้เห็นได้ว่า พรรคมุ่งเน้นความเสมอภาคและความเป็นธรรมให้กับประชาชน ให้มองเห็นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ต่อต้านการกดขี่จากรัฐและนายทุนจึงส่งผลให้ประชาชนเข้าร่วมกับกลุ่มคอมมิวนิสต์ สำหรับในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์เริ่มมีความเคลื่อนไหวของกลุ่มบุคคลที่สนใจลัทธิคอมมิวนิสต์ มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2499 ส่วนความรุนแรงจากการปฏิบัติการปราบปรามคอมมิวนิสต์ของรัฐบาล จะอยู่ในช่วงปี พ.ศ. 2515-2522 ส่งผลให้ข้าราชการฝ่ายปกครอง รวมไปถึง ทหาร ตำรวจ ประชาชน และฝ่ายคอมมิวนิสต์ต้องสูญเสียชีวิตจากการปฏิบัติการนี้เป็นจำนวนมาก (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2544, น.49) สำหรับพื้นที่บริเวณบ้านโคกเขา เป็นพื้นที่ปฏิบัติการที่เรียกว่า เขตงาน 203 ของกองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย (ทปท.) เขตอีสานใต้ สอดคล้องกับข้อมูลจาก อดีตทหารพราน จากชุดควบคุมโครงการ 513 (ชค.513) หรือ ทหารพรานจู่โจมค่ายปักธงชัย ที่เคยปฏิบัติการในพื้นที่ดังกล่าว ที่ว่า เขตงาน 205 มีที่ตั้งอยู่บริเวณพิกัด TA 6776 (เขาสกล) เคลื่อนไหวบริเวณ อำเภอบ้านกรวด อำเภอละหานทราย อำเภอนางรอง อำเภอประโคนชัย กิ่งอำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ และ อำเภอตาพระยา จังหวัดปราจีนบุรี โดยมีสหายจง เลขาเขตงาน เป็นหัวหน้ารับผิดชอบฝ่ายการเมือง เขตงานนี้แบ่งเป็น สายงาน 311 สหายคง เป็นหัวหน้า สายงาน 313 สหายกล้า เป็นหัวหน้า สายงาน 314 สหายประจัน เป็นหัวหน้า สายงาน 317 สหายประสิทธิ์ เป็นหัวหน้า สายงาน 318 สหายสอ เป็นหัวหน้า นอกจากนี้ยังแบ่งเป็น ทับมอ ที่ตั้งพิกัดอยู่ที่บริเวณ TA 6769 มีสหายอำนวย เป็นหัวหน้า หน่วยสื่อสาร ที่ตั้งพิกัดอยู่ที่บริเวณ TA 745755 มีสหายตุ๊ เป็นหัวหน้า ทับเศรษฐกิจ ที่ตั้งพิกัดอยู่ที่บริเวณ TA 6473 มีสหายพิทักษ์ เป็นหัวหน้า และหน่วยป่าประสานเมือง ซึ่งไม่ทราบชื่อหัวหน้า (ประภาส รวมรส, 2553, น. 228-229)

จากการให้ข้อมูลของนายถวิล ทองโพธิ์ (สหายชัน) แกนนำกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยบ้านโคกเขา กล่าวว่า “เริ่มมีการเข้ามาปลุกระดมคนในพื้นที่หมู่บ้านโคกเขาพัฒนาในปี พ.ศ.2507 โดยคนที่เข้ามาได้แก่ 1. สหายหวาด 2.สหายเรือง 3. สหายบุญธรรม 4. สหายหงส์ 5. สหายหาญ และ 6. สหายอำนวย มีสหายหวาดเป็นหัวหน้าสายงานในการทำงานการปลุกระดมชาวบ้านในเขตหมู่บ้านโคกเขาพัฒนา หรือ เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “เขต203” โดยวิธีการในการปลุกระดมชาวบ้าน คือ เป็นการสนทนาพูดคุยประชุมกันเป็นกลุ่มใหญ่เปรียบเสมือนการโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งในปัจจุบันนั่นเอง โดยเป็นการให้ความรู้และสอนให้คิดถึงความเท่าเทียมความเสมอภาค ทำให้ประชาชนมองเห็นทิศทางในการแก้ไขปัญหาไม่ใช่แค่แก้ไขปัญหาในหมู่บ้านโคกเขาพัฒนาเท่านั้น แต่มันคือการแก้ไขปัญหาทั่วทั้งประเทศ ภายใต้การควบคุมของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย”

จะเห็นได้ว่าการปลุกระดมชาวบ้านมีการใช้ชื่อว่า “เขต 203” ด้วยวิธีการสนทนาพูดคุยกันเป็นกลุ่ม สอดคล้องกับหลักการทั่วไปของการปลุกระดมมวลชน ในส่วนของการโฆษณาแบบทางตรงเพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ชาวบ้านตระหนักถึงความไม่เท่าเทียมระหว่างชนชั้นและการถูกเอารัดเอาเปรียบจากทางรัฐบาลในตอนนั้น ซึ่งเป็นหลักการแนวคิดพื้นฐานของการต่อสู้กับรัฐบาลของกลุ่มคอมมิวนิสต์ที่เชื่อว่ากุญแจสำคัญคือการสร้างสังคมไร้ชนชั้นไม่มีการกดขี่ชนชั้นแรงงาน การสร้างความขัดแย้งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในสังคม (ยศ สันตสมบัติ, 2543, น.29) ดังนั้นการโค่นล้มรัฐบาลและนายทุนในฐานความการกดขี่เอารัดเอาเปรียบเพื่ออยากเห็นความเป็นธรรม สร้างสังคมเสมอภาค การปฏิวัติจึงเป็นการล้มอำนาจและล้างความสัมพันธ์ทางการเมืองแบบเดิม การปฏิวัติ

เป็นการกระทำทางการเมืองถ้าไม่มีการปฏิวัติ สังคมนิยมจะไม่เกิดขึ้น (สุภางค์ จันทวานิช, 2552, น.90)

สอดคล้องกับการให้ข้อมูลของ นายสง่า รอดนางรอง (สหายรอง) แกนนำกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยบ้านโคกเขาได้เล่าว่า“ทางกลุ่มคอมมิวนิสต์ได้ส่งตนและแกนนำของชาวบ้านในแต่ละเขตงานไปเรียนรู้ยุทธวิธีในทางการทหารทางการเมืองการปกครอง และเรียนหมอที่ประเทศจีน ในตอนนั้นกล่าวได้ว่าประเทศจีนเป็นผู้ที่คอยสนับสนุนและช่วยเหลือทุกสิ่งทุกอย่างแก่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเลยก็ว่าได้ ทั้งได้เรียนรู้ศาสตร์ที่ประเทศจีน คือการเป็นหมอ ได้เรียนรู้วิธีการแทงเข็มรักษา การฝังเข็ม การผ่าตัด ตนบอกว่าตอนนั้นยังมีความรู้ความสามารถในการรักษาได้อยู่ และเข็มที่ใช้ในการรักษายังมีอยู่ที่บ้านอยู่เลย แต่ตนไม่สามารถเปิดรับการรักษาได้เนื่องจากผิดกฎหมายนั่นเอง (หมอเถื่อน)” จะเห็นได้ว่า การเรียนหมอของนายสง่า รอดนางรอง (สหายรอง) สร้างประโยชน์ให้กับชาวบ้านบ้านโคกเขาเป็นอย่างมาก ทำให้ชาวบ้านไม่ต้องเดินทางไปรักษาตัวที่โรงพยาบาลอำเภอนางรอง ซึ่งมีระยะทางที่ไกลมากผนวกกับการเดินทางในสมัยนั้นที่มีความยากลำบากเป็นอย่างมากจึงเป็นจุดเริ่มต้นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีร่วมกับคนในชุมชนเกิดความไว้ใจพึ่งพาอาศัยกันได้ ดังนั้นการขยายแนวคิดกลุ่มคนที่จะเข้ากลุ่มคอมมิวนิสต์จึงไม่ใช่เรื่องยากอีกต่อไป

1.2 การประกาศอิสรภาพภายใต้ระบอบประชาธิปไตยของกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยชุมชนบ้านโคกเขา

สงครามระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับรัฐบาลไทย เป็นสงครามแย่งชิงอำนาจทางการเมืองเป็นความต้องการทางผลประโยชน์ที่ฝ่ายหนึ่งเรียกร้องแต่อีกฝ่ายไม่ยอมให้ จึงเกิดความขัดแย้งจนต้องลุกขึ้นสู้และในภาวะสงคราม หากพิจารณาโดยละเอียดแล้วการรบราฆ่าฟันกันนั้นมีแต่ความสูญเสีย (ประภาส รวมรส, 2553, น. 282) จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2523 ในของสมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี มีได้เปลี่ยนแปลงนโยบายเรื่องคอมมิวนิสต์ครั้งสำคัญ เมื่อประกาศใช้ นโยบาย 66/2523 ที่ใช้การเมืองนำการทหารให้ประชาชนที่เข้าร่วมกับกลุ่มคอมมิวนิสต์วางอาวุธแล้วเข้ามอบตัวกับทางราชการ โดยทางรัฐบาลมีการประกาศใช้กฎหมายนิรโทษกรรมกับคนกลุ่มนี้แล้วให้เข้าเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย (ผรท.) แทน สถานการณ์ความความรุนแรงจึงเริ่มลดลง กลุ่มคนที่เข้าร่วมเคลื่อนไหวกับพรรคคอมมิวนิสต์ในพื้นที่ต่างๆเริ่มทยอยเข้ามอบตัวกับทางรัฐบาล ส่วนในพื้นที่บ้านโคกเขานั้นสถานการณ์การใช้อาวุธเริ่มสงบลงในปี พ.ศ.2526 ชาวบ้านที่เข้าร่วมดำเนินงานกับคอมมิวนิสต์เริ่มวางอาวุธแล้วเข้ามอบตัวกับทางราชการ โดยสาเหตุสำคัญที่ทำให้ชาวบ้านบ้านโคกเขาตัดสินใจเข้ามอบตัวตามนโยบาย 66/2523 เป็นเพราะว่าชาวบ้านเบื่อกับการสู้รบกันที่ต่อเนื่องยาวนานหลายปีและไม่เห็นมีแนวโน้มว่าจะมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้รับชัยชนะอย่างเด็ดขาด มีแต่การสูญเสียที่เกิดขึ้นกับทั้งฝ่ายคอมมิวนิสต์และฝ่ายรัฐบาลประกอบกับรัฐบาลในช่วงเวลานั้นแสดงให้เห็นถึงความจริงใจในการแก้ปัญหาความขัดแย้งนี้และได้มีการพัฒนาความเจริญด้านต่างๆในพื้นที่ชนบทโดยเฉพาะในภาคอีสานให้เห็นผลจริง จึงตัดสินใจเข้ามอบตัวกับทางการเพื่อที่จะกลับไปใช้ชีวิตทำมาหากินตามปกติไม่ต้องหลบซ่อนเคลื่อนไหวอยู่ในป่าอีกต่อไป

จากให้ข้อมูลของนายสง่า รอดนางรอง (สหายรอง) ได้เล่าว่า “ในปี พ.ศ. 2523 ตนได้กลับออกมาจากป่าด้วยเหตุผลที่ไม่อยากทำสงคราม อยากยุติสงครามเพราะการทำสงครามเป็นการทำลายล้าง ก็เลยจำเป็นต้องหยุด แต่ก่อนจะหยุดก็ต้องทำการเจรจากับทางรัฐบาลโดยมีพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ส่งคนมาเจรจา พอเจรจาเสร็จจึงได้อนุญาตให้ตั้งเป็นกลุ่มโดยมีชื่อว่ากลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยในปัจจุบันและคนที่ออกจากป่ามาต้องไปเข้าอบรมปรับทัศนคติหรือที่เรียกอีกอย่างว่า ล้างสมอง ตนได้ไปอบรมอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมาระยะเวลาประมาณ 2เดือน พร้อมกับภรรยาโดยมีรถจากทางฝ่ายรัฐบาลมารับ คือในตอนนั้นฝ่ายรัฐบาลได้ให้ความสนใจตนอยู่แล้วและมีการจัดเลี้ยงอาหารให้ตลอดการอบรมจนเสร็จสิ้น”

สอดคล้องกับการให้ข้อมูลของ นายแอ๊ด ยาพะยนต์ (สหายแสน) ได้เล่าว่า “ตนอยากกลับมาอยู่บ้านเพื่อใช้ชีวิตอย่างคนปกติทั่วไปปราศจากการทำสงคราม เนื่องจากตนได้จากบ้านมาเข้าร่วมกลุ่มคอมมิวนิสต์เป็นระยะเวลาร่วม 10 ปีแล้ว เพราะตนมองว่าการทำสงครามในช่วงนั้นเกิดความสูญเสียเป็นอย่างมากทั้งสองฝ่าย จึงร่วมมือกับสหายในการยุติสงครามนี้ลงกับทางรัฐบาล”จะเห็นได้ว่าในสมัยนั้นรัฐบาลให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือบุคคลที่เป็นสหายร่วมพรรคคอมมิวนิสต์กลับใจมาร่วมเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย โดยรัฐบาลจะช่วยเหลือปัจจัยทำมาหากินเพื่อให้เกิดความสงบสุขต่อบ้านเมือง ซึ่งช่วงแรกรัฐบาลได้ให้การช่วยเหลือที่ดินทำกินและได้มีการปรับปรุงรูปแบบการช่วยเหลือมาตามลำดับ ในการช่วยเหลือในครั้งนี้เป็นการช่วยเหลือค่าประกอบอาชีพเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย โดยรัฐบาลได้มีหลักเกณฑ์ในการช่วยเหลือ ดังนี้ 1.ต้องเป็นบุคลที่เกิดในปี พ.ศ.2509 หรือก่อนนั้นและได้ขอยื่นแบบรับการช่วยเหลือ 2.ต้องเป็นผู้ที่ไม่เคยได้รับความช่วยเหลือจากทางราชการในฐานะผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย 3.ต้องเป็นผู้ที่มีฐานะยากจนและคณะกรรมการได้สอบสวนแล้วว่าเป็นผู้มีรายได้ไม่เกินปีละ 60,000 บาท 4.ต้องเป็นผู้มีความประพฤติดี โดยผู้ใหญ่บ้าน กำนันและนายอำเภอท้องที่รับรอง 5.ไม่เคยเป็นผู้ต้องโทษในคดีอาญา 6.ต้องเป็นอดีตกองกำลังติดอาวุธที่เข้ามอบตัวต่อทางราชการและมีหลักฐานการมอบตัวต่อทางราชการ (ชัยณรงค์ แกล้วกล้า, 2560, น. 12-14) ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย (ผรท.) คือ บุคคลที่เป็นสหายร่วมพรรคคอมมิวนิสต์กลับใจมาร่วมเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย หลักเกณฑ์เข้ารับการช่วยเหลือ ต้องเป็นบุคคลที่เกิดในปี พ.ศ. 2509 หรือก่อนนั้น มีรายได้ไม่เกิน 6 หมื่นบาทต่อปี ไม่เคยต้องโทษคดีอาญาและต้องเป็นอดีตสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย หรือ อดีตกองกำลังติดอาวุธที่เข้ามอบตัวต่อทางราชการและมีหลักฐานการมอบตัวทางราชการเท่านั้น

2. องค์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยชุมชนบ้านโคกเขา

องค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสำนึกให้แก่ประชาชนได้เห็นคุณค่าและความสำคัญต่อตนเองและชุมชน ประวัติศาสตร์การต่อสู้ของกลุ่มคอมมิวนิสต์จึงเป็นการนำเสนอที่เกิดจากองค์ความรู้ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่อสู้กับรัฐบาลไม่ว่าจะเป็นองค์ความรู้สัญลักษณ์การสื่อสารของกลุ่มองค์ความรู้การเชิญชวนให้เข้าร่วมกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยและองค์ความรู้การดำรงชีวิตในป่าของกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยบ้านโคกเขา มีรายละเอียดดังนี้

2.1 องค์ความรู้สัญลักษณ์การสื่อสารของกลุ่มคอมมิวนิสต์

การเคลื่อนไหวของกลุ่มคอมมิวนิสต์ทุกอย่างจะต้องก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวในหมู่มวลชน แกนนำที่แท้จริงหนุนอยู่เบื้องหลัง เพื่อไม่ให้ฝ่ายรัฐบาลได้ทราบว่าใครคือแกนนำกลุ่ม ทุกอย่างจะต้องปิดลับ ผู้ปฏิบัติงานต้องปรับตัวให้เข้าสภาพสังคมในท้องถิ่นอย่าให้มีพิรุธ พฤติกรรมน่าสงสัย ปกปิดข้อมูลกลุ่มไม่ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรับรู้เป็นอันขาด (ลัด เสารี, 2554, น.34) สำหรับสัญลักษณ์การติดต่อสื่อสารกันระหว่างกลุ่มคอมมิวนิสต์ทั้งในเขตงานเดียวกันหรือเขตงานใกล้เคียงกันนั้นจะต้องมีการให้สัญญาณที่เป็นรหัสลับโดยเฉพาะ เพื่อป้องกันเจ้าหน้าที่รัฐบาลแฝงตัวเข้ามาโดยรหัสสัญญาณต่างๆ ถ้าเป็นในเขตงานเดียวกันหรือในหมู่บ้านเดียวกันและหมู่บ้านใกล้เคียงกันจะมีการกำหนดรหัสขึ้นมาใช้เองโดยจะอิงจากลักษณะทางธรรมชาติที่ชาวบ้านคุ้นชินเป็นหลัก เช่น กะฮุกกะฮุก (เสียงนกฮูกร้อง) จะเป็นสัญญาณที่ใช้เวลากลางคืน เพราะนกฮูกจะไม่ร้องกลางวัน นอกจากการกำหนดรหัสจากสภาพแวดล้อมแล้ว ก็ยังมีการกำหนดรหัสแบบใช้เป็นตัวเลขขึ้นมา โดยสมาชิกจะต้องจำรหัสเหล่านี้ให้ได้ เช่น สาม สอง กับ สอง สาม คนถาม “ถามว่า สอง” คนตอบจะต้อง “ตอบว่า สาม” หรือถ้าคนถาม “ถามว่า สาม”คนตอบจะต้อง “ตอบว่า สอง” เป็นต้น ทั้งหมดนี้ก็เพื่อป้องกันตัวเองจากการถูกเจ้าหน้าที่รัฐแฝงตัวเข้า

มาซุ่มโจมตี ซึ่งรหัสสัญญาณที่ใช้ในแต่ละหน่วย แต่ละเขตงานมักจะไม่ตายตัว จะมีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ เพื่อให้ยากต่อการรับรู้ของทางการ สอดคล้องกับการให้ข้อมูลของของนายแอ็ด ยาพะยนต์ (สหายแสน) ได้เล่าให้ฟังว่า “การทำงานทุกอย่างนั้นจะต้องเป็นความลับและจะมีรหัสที่รู้กันภายในกลุ่มการทำงาน เช่น การติดต่อกับกลุ่มเขตงานอื่น เมื่อมีการนัดเจอกันจะมีการส่งสัญญาณเป็นเสียงตะโกนออกไปเป็นคำถาม 2 ครั้ง และในการตอบถ้าเป็นกลุ่มเดียวกันจะต้องตอบคำถามกลับมา 3 ครั้ง หรือเรียกสั้นๆว่า ถาม 2 ตอบ 3 ยกตัวอย่างเช่น “กลุ่ม A ถามว่า ใคร ใคร สิ่งที่กลุ่ม B จะต้องตอบคำถามกลับมา คือสหายหนึ่ง สหายหนึ่ง สหายหนึ่ง 3 ครั้ง” ถ้าหากกลุ่ม B ตอบคำถามเพียง 2 ครั้ง หรือตอบนอกเหนือจากรหัสเหล่านี้ สิ่งที่จะได้รับกลับไปก็จะ เป็นกระสุนปืนนั่นเอง”

2.2 องค์ความรู้การเชิญชวนให้เข้าร่วมกลุ่มคอมมิวนิสต์

การเชิญชวนให้ประชาชนเข้าร่วมกลุ่มนั้นเป็นการสร้างแนวคิดทางการเมือง คือให้มีความตื่นตัวทางชนชั้นสังคมไทยเป็นสังคมที่มีชนชั้น มีการกดขี่ขูดรีดทางชนชั้น มีการต่อสู้ทางชนชั้น ชนชั้นไหนคือชนชั้นที่กดขี่ขูดรีดชนชั้นไหนที่จะสามัคคีกันโค่นล้มชนชั้นที่กดขี่ขูดรีดลง แล้วสร้างสังคมใหม่ที่ปราศจากชนชั้นขึ้นในสังคมไทยให้ทหารทุกคนทุกระดับมีอุดมการณ์ประชาธิปไตยที่แท้จริง ตลอดจนอุดมการณ์สังคมนิยมและสังคมคอมมิวนิสต์ (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2538, น.24) โดยใช้หลักการติดอาวุธทางความคิด เป็นรูปแบบโฆษณาปลุกระดมมวลชนให้ตื่นตัวทางการเมืองชนิดหนึ่ง คือการใช้กองกำลังติดอาวุธทั้งชายและหญิงเข้าปิดล้อมหมู่บ้าน แล้วทำการโฆษณาแนวทางนโยบายของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยต่อประชาชน และการแบ่งเป็นหน่วยย่อยติดอาวุธโฆษณากับประชาชนในไร่นา เรือกสวนและสถานที่ต่างๆที่มีเงื่อนไข เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับประชาชน (ลภัส อัครพันธุ์, 2558, น. 4) โดยใช้วิธีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจบทบาทหน้าที่ในการเรียกร้องรักษาสิทธิ ต้องการความเท่าเทียมเป็นธรรมตามนโยบายของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (ภูมิวัฒน์ พรวนสุข, 2558, น.77-87) การโฆษณามีอยู่ 2 วิธี อันแรกคือการโฆษณาแบบทางตรง คือการไปโฆษณาด้วยตนเอง และการโฆษณาแบบอ้อม คือ การโฆษณาแบบใช้สื่อสิ่งพิมพ์ หรือใบปลิว ให้ชาวบ้านเล่าลือ และบอกต่อๆ กันไป (อ่อน อีศานปุระ, 2559, น.10) จากการให้ข้อมูลของนายสง่า รอดนางรอง (สหายรอง) กล่าวว่า “ข่าวการรบชนะของกลุ่มคอมมิวนิสต์ก็สามารถใช้ในการโฆษณาเพื่อปลุกระดมมวลชนได้ เป็นการสร้างความเชื่อมั่น ทำให้มวลชนเกิดความฮึกเหิมและพร้อมที่จะสละชีพ เพื่ออุดมการณ์ของกลุ่มอย่างไม่มีข้อแม้” นอกจากนี้ นายผ่าน เรืองปะคำ (สหายสุ) ได้เล่าเพิ่มเติมว่า “แกนนำแฝงตัวเข้ามาในหมู่บ้าน และเนื่องจากแกนนำนั้นเป็นผู้ที่มีเส้นสาย จึงสร้างความน่าเชื่อถือจากชาวบ้าน ได้มีการพูดคุยกับชาวบ้านแบบเป็นกลุ่มใหญ่ หรือแบบตัวต่อตัว เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ความบ้านตระหนักถึงความไม่เท่าเทียมระหว่างชนชั้น และการถูกเอารัดเอาเปรียบจากทางรัฐบาลทำให้ชาวบ้านตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มคอมมิวนิสต์”

ดังนั้นแนวคิดของพรรคคอมมิวนิสต์จึงอยู่บนหลักการไม่ฉกฉวยผลประโยชน์หรือการขูดรีดเอารัดเอาเปรียบระหว่างกัน และเมื่อสังคมไม่มีชนชั้นย่อมหมายถึงการเสื่อมสลายของสถาบันการปกครอง นั่นคือ รัฐที่เคยเป็นเครื่องมือของชนชั้นปกครองในการครอบงำและยึดอำนาจเหนือคนส่วนใหญ่ในสังคมก็จะเสื่อมสลายลงไปเอง อุดมการณ์ของคอมมิวนิสต์กับอุดมการณ์รัฐนิยมมีเป้าหมายสุดท้ายที่ไม่แตกต่างไปจากกัน นั่นคือ การไม่มีรัฐอยู่ในสังคมมนุษย์เพราะรัฐเป็นเครื่องมือของชนชั้นปกครองที่ใช้ในการเอาเปรียบและเอื้อประโยชน์แก่กลุ่มนายทุนในการแสวงหาผลประโยชน์จากประชาชน (จักษ์ พันธ์ชูเพชร, 2548, น.163-164) จะเห็นได้ว่า การปลี่ยนแปลงระบบความคิดของประชาชนให้เชื่อในความเป็นธรรมเพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงสิทธิเสรีภาพอย่างเท่าเทียมทั้งการดำรงชีวิต การอยู่อาศัย สิทธิในการทำกิน ตลอดจนสร้างอุดมการณ์ไม่ต้องการให้เกิดระบบการกดขี่ระหว่าง

ชนชั้นทุกคนต้องมีสิทธิเสรีอย่างเท่าเทียมกันที่สำคัญไปกว่านั้นหลักการอยู่ร่วมกันของกลุ่มคอมมิวนิสต์ที่ใช้เป็นข้อตกลง หรือ เรียกว่า วินัย 10 ข้อของกองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย เพื่อเป็นกฎ กติกา ข้อบังคับในการอยู่ร่วมกันในกองทัพเพื่อปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด คือวินัย 10 ข้อ ได้แก่ 1) ปฏิบัติการทุกอย่างต้องฟังคำบัญชา 2) ไม่เอาข้าวของของประชาชน 3) การพูดจาต้องสุภาพ 4) ยืมของต้องคืน ทำเสียหายต้องชดใช้ 5) การซื้อขายต้องเป็นธรรม 6) ไม่ลวนลามสตรี 7) ไม่ดื่มสุราในเวลาปฏิบัติหน้าที่ 8) ไม่ดุด่าทุบตีผู้อื่น 9) ไม่ทารุณเชลย 10) สินสงครามมอบให้ส่วนรวม ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ป้ายหินจารึกวินัยเหล็ก 10 ข้อ ของกองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย

2.3 องค์ความรู้การดำรงชีวิตในป่าของกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยบ้านโคกเขา

กลุ่มคอมมิวนิสต์ใช้ยุทธวิธีการรบแบบ “ป่าล้อมเมือง” กองทัพของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยส่วนใหญ่จึงตั้งอยู่แถบชายแดน อยู่ในป่าในเขาโดยกองกำลังส่วนใหญ่ก็คือประชาชนที่อยู่ในเขตพื้นที่นั้นๆ การใช้ชีวิตอยู่ในป่าจึงเป็นเรื่องที่ยากลำบากและท้าทายสำหรับกองทัพเพราะประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้ถูกฝึกมาเพื่อรบและอยู่รอดในป่า การใช้ชีวิตในป่าของกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยมีดังนี้

2.3.1 เสื้อผ้าการแต่งกาย เครื่องแต่งกายของกลุ่มคอมมิวนิสต์จะเป็นเสื้อลายพราง เหมือนกับชุดของทหารแตกต่างกันตรงคอเสื้อจะมีแถบสีแดงติดอยู่ และตรงปกเสื้อจะปักคำว่า ท.ป.ท. เป็นแถบสีแดงย่อมาจาก“กองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย”และสวมหมวกที่เป็นสัญลักษณ์ของพรรคคอมมิวนิสต์ เป็นหมวกแก๊ปปักดาวสีแดงไว้ตรงกลาง เรียกว่า “หมวกดาวแดง” ส่วนรองเท้าก็เป็นรองเท้าคอมแบตตามแบบฉบับของทหาร จากการให้ข้อมูลของนางนงค์ รอดนางรอง (สหายพนา) ได้กล่าวว่า “ชุดเครื่องแต่งกายของเหล่าทหารกลุ่มคอมมิวนิสต์ส่วนใหญ่ได้รับมาจากประเทศจีนไม่ใช่มีเพียงแค่ชุดเครื่องแต่งกายเท่านั้นยังรวมไปถึงอาวุธ เครื่องนอน อาหาร ยารักษาโรค ชุดเครื่องมือผ่าตัดขนาดเล็ก อุปกรณ์การแพทย์ ถือได้ว่าทันสมัยมากๆ ในสมัยนั้น”จะเห็นได้ว่า สัญลักษณ์ของกลุ่มคอมมิวนิสต์มีค้อนผสมกับเคี่ยวที่แสดงถึงการปลอดปล่อยการครอบงำสร้างความเท่าเทียมและเป็นธรรมให้กับชนชั้นกรรมมาชีพที่ถูกกดขี่จากนายทุนเพื่อให้เกิดเอกภาพของแรงงานในภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรมซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในแบบคอมมิวนิสต์

2.3.2 อาหารและน้ำ อาหารและน้ำถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับการดำรงชีวิตอยู่ ในป่าทางกลุ่มคอมมิวนิสต์ได้มีการแบ่งหน้าที่กันภายในกลุ่ม โดยแบ่งเป็นหน่วยๆ เช่น 1.หน่วยทำอาหาร ก็จะมีหน้าที่ในการหุงหาอาหาร โดยส่วนใหญ่กลุ่มนี้จะมีแต่ผู้หญิงอยู่ในหน่วย 2.หน่วยเกษตร หน่วยนี้มีหน้าที่ทำไร่ทำนา ก็จะมีปลูกข้าว ปลูกข้าวโพด เพื่อใช้เป็นอาหารในระยะยาวเป็นการพึ่งตนเองไปด้วย 3.หน่วยหาน้ำ หน่วยนี้จะเดินทาง

ไปกับหน่วยลาดตระเวน เพราะต้องออกจากค่ายไปในพื้นที่ที่สุ่มเสี่ยงต่อการปะทะ และส่วนใหญ่จะมีแต่ผู้ชายที่อยู่ในหน่วย

2.3.3 ที่อยู่อาศัย ที่อยู่อาศัยของกลุ่มคอมมิวนิสต์มี 2 แบบ คือ 1.แบบพักไหน นอนนั้น คือ การปลูกเปลนอน แบบนี้จะเป็นของเหล่าทหารแนวหน้าทั้งหมด 2.แบบที่ตั้งถาวร จะเป็นที่พักของแนวหลัง คือ กลุ่มของสตรีและเด็กและที่พักของกลุ่มผู้นำ เป็นสถานที่วางแผนการทำงาน การประชุมงาน การแบ่งงาน และเป็นสถานที่สอนหนังสือจะเป็นการตั้งอยู่เป็นหลักเป็นแหล่งและมีการรักษาความปลอดภัยที่แน่นหนามาก

2.3.4 ยารักษาและการรักษาโรค ในค่ายจะมีหมอประจำอยู่ ในส่วนของเขตหมู่บ้านโคกเขาพัฒนาจะมีนายสง่า รอดนางรอง (สหายรอง) เป็นหมอประจำค่าย ยารักษาส่วนมากจะได้รับมาจากประเทศจีน บางครั้งก็เก็บเอายาสมุนไพรในป่ามาใช้ได้ การรักษาก็มีเครื่องมือที่ทันสมัยมากๆ ในสมัยนั้นเช่น เครื่องมือผ่าตัดขนาดเล็ก มอร์ฟีน ยาพารา เป็นต้น ซึ่งหายากมากๆ แต่ในค่ายก็ยังมีเอาไว้รักษาทหารที่ได้รับบาดเจ็บจากการปะทะกับทางเจ้าหน้าที่และไว้รักษากับโรคที่เกิดขึ้นตอนอยู่ในป่า จากการให้ข้อมูลของนางกมล สุสำเภา (สหายพลอย) ได้ให้ข้อมูลว่า “ตนเองได้รับการผ่าตัดไส้ติ่งตอนอยู่ในค่ายที่ป่าโดยหมอประจำค่าย คุณหมอใช้เครื่องมือที่สหายพลอยไม่เคยเห็น เป็นเครื่องมือที่ทันสมัยที่นามาจากประเทศจีนและได้คุณหมอได้ให้ยาที่สหายไม่เคยเห็นอีกเช่นกันเป็นยาแคปซูลซึ่งทันสมัยกว่าโรงพยาบาลในตัวอำเภอด้วยซ้ำไป”

2.3.5 การฝึกฝนในค่าย ทหารส่วนมากของกลุ่มคอมมิวนิสต์เป็นประชาชนที่ไม่เคยหยิบจับปืนเลย ฉะนั้นก็ต้องมีการฝึกฝน ทั้งในเรื่องของการยิงปืน ประกอบปืน การเดินป่า การลาดตระเวน การดูเข็มทิศ การดูรอยเท้า การพรางตัว การดูกระแสลม รวมไปถึงการใช้ระเบิดมือ ทั้งชายและหญิงจะต้องทำได้ ฝึกทั้งกลางวันและกลางคืน โดยครูฝึกก็คือเหล่าแกนนาภายในค่ายนั้นเอง แกนนำที่ถูกนำตัวไปเรียนที่ประเทศจีน มาต่อยอดสอนเหล่าสหายในกลุ่มต่อไป

3. แนวทางการสร้างแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของชุมชนบ้านโคกเขา

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลกับกลุ่มผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส ประชาชนบ้านโคกเขา และกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย ที่ได้รวบรวมข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และศึกษาองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของชุมชนบ้านโคกเขา นำข้อมูลมาเปิดรับฟังความคิดเห็น ตลอดจนการเสนอแนะแนวทางไปสู่การพัฒนา สร้างแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ดังนั้นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการอธิบายเรื่องราวเหตุการณ์ที่ขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อให้เยาวชนคนรุ่นหลังรับรู้และเข้าใจตระหนักในคุณค่าต่อสู้ของบรรพบุรุษ ตลอดจนการพัฒนาการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน มหาวิทยาลัย หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในการผลักดันให้เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชน นอกจากนี้ยังเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน มีรายละเอียดดังนี้

3.1 แหล่งเรียนรู้อนุสรณ์สถานประชาชนอีสานใต้

อนุสรณ์สถานประชาชนอีสานใต้เป็นอนุสรณ์สถานที่จัดสร้างขึ้นจากความร่วมมือร่วมใจของเหล่าอดีตสหายที่เคยเข้าป่าจับอาวุธขึ้นต่อสู้กับรัฐบาล และประชาชน ที่เห็นความสำคัญของการจัดสร้างอนุสรณ์สถาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นอนุสรณ์ทางประวัติศาสตร์การต่อสู้ของประชาชนในเขตอีสานใต้ เพื่อรำลึกถึงเจตนารมณ์ของเหล่าสหายผู้ล่วงลับ ที่ต่อสู้เพื่อประเทศชาติ ประชาชน และจิตใจอันดีงามที่กล้าต่อสู้ กล้าเสียสละของเหล่านักสู้ในสมัยนั้น รวมทั้งรำลึกถึงเหล่าวีรชนที่ได้เสียสละชีวิตไปท่ามกลางการต่อสู้ กลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยบ้านโคกเขาได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับอนุสรณ์สถานประชาชนอีสานใต้ ว่า เมื่อครั้งกระบวนการต่อสู้ของคนอีสานใต้

ค่อยสลายตัวลงพร้อมกับขบวนการต่อสู้ทั่วประเทศ คนอีสานที่อยู่ในเมือง และอยู่ในป่าเริ่มเดินทางกลับภูมิลำเนากัน การชุมนุมในที่ต่างๆได้สลายลงไป แต่จิตใจที่ห่วงหาและผูกพันกันยังคงไม่หายไป การได้ใช้ชีวิตในป่าร่วมทุกข์ร่วมสุข ร่วมต้านการล้อมปราบของเจ้าหน้าที่รัฐมาด้วยกัน บางคนบาดเจ็บล้มป่วยกระทั่งต้องตายจากกัน แต่ยังนึกถึงจิตใจที่ยอมเสียสละ แม้กระทั่งชีวิต และยอมทุกข์ยากลำบากเพื่อผู้อื่น เพื่อสังคม เพื่อประเทศชาติ เป็นภาพที่ติดตราในใจตลอด ยังคงมีความห่วงหาและมีความผูกพันของสหายในเขตอีสานใต้ บรรดาอดีตสหายจึงเกิดความคิดเป็นเป็น 3 ประเด็นคือ 1) สหายทั้งหลายยังคิดถึงและห่วงใยประเทศชาติและประชาชน 2) สหายในเมืองคิดถึงและห่วงใยสหายในชนบท สหายในชนบทคิดถึงและห่วงใยสหายในเมือง 3) สหายที่ยังอยู่คิดถึงสหายที่เสียสละชีวิตไปในระหว่างการต่อสู้จึงนำไปสู่การสร้างอนุสรณ์สถานประชาชนอีสานใต้ขึ้น ในการก่อสร้างนั้นได้ข้อตกลงร่วมกันของอดีตสหายว่า จะสร้างเป็นรูปแบบสถูปเจดีย์เพื่อเป็นเกียรติประวัติแก่วีรชนประชาชนของอีสานใต้และชาติไทย สถูปได้ถูกสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2537 ในปีเดียวกันนี้ได้มีโครงการจัดงานรำลึกวีรชนประชาชนอีสานใต้ขึ้น โดยมีการค้นหากระดูกของเหล่าสหายที่เสียชีวิตในป่าเขาเพื่อนำมาทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับสหายผู้ที่เสียสละชีวิตในการต่อสู้ และนำกระดูกบางส่วนบรรจุไว้ที่สถูปแห่งนี้ โดยการนำของสหายชาญ (วุฒิชาญ เชิญรุ่งโรจน์) ผู้เป็นนายกสโมสรของกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยเขตงานอีสานใต้ (สโมสร 19) คนที่ 3 ซึ่งสถูปแห่งนี้ได้รับการดูแลเป็นอย่างดี จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2540 ได้รับการพัฒนาและเปลี่ยนชื่อเป็น“อนุสรณ์สถานประชาชนอีสานใต้”บริเวณโดยรอบของอนุสรณ์สถานจะมีภาพสัญลักษณ์ของการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งอิสรภาพคือภาพนกพิราบทำลายโซ่ตรวนอยู่ทางทิศเหนือและทิศใต้ของสถูปวางขนานกับสถูป นกพิราบเป็นสัญลักษณ์ของอิสริภาพของกลุ่มผู้เรียกร้องประชาธิปไตยและโซ่ตรวนเป็นสัญลักษณ์ของการกดขี่ข่มเหงจากผู้มีอำนาจของบ้านเมือง การที่นกพิราบทำลายโซ่ตรวนให้ขาดนั้น หมายถึงความหลุดพ้นจากการกดขี่ข่มเหงหมายความว่าทางภาครัฐได้ให้ความเป็นธรรมกับประชาชนทั่วประเทศให้มีความเท่าเทียมกัน

ส่วนบริเวณด้านในของสถูปจะมีภาพผู้นำของแนวคิดการเมืองการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์ทั้งในประเทศรัสเซียและในประเทศจีน(ทั้งสองประเทศนี้ถือเป็นประเทศต้นแบบในการปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์) ซึ่งเป็นแนวคิดที่อดีตสหายใช้ในการต่อสู้กับรัฐบาลในระบอบประชาธิปไตย และมีภาพโลโก้สัญลักษณ์ของสโมสร 19 เป็นสโมสรที่จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2534 ถัดมาจะเป็นภาพอัฐิของอดีตสหายที่เสียชีวิตขณะเคลื่อนไหวทางการเมืองกับกลุ่มคอมมิวนิสต์ในป่า กระดูกเหล่านี้ได้มาจากการค้นหาในเขตป่าเขาเมื่อปี พ.ศ. 2537 ในการค้นหาครั้งนั้นได้กระดูกเป็นจำนวนมาก และได้นำมาบรรจุไว้ในสถูปนี้ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 อนุสรณ์สถานประชาชนชนอีสานใต้

นอกจากนี้ยังมีกระดูกของสหายที่เสียชีวิตในปัจจุบันได้นำมาทำพิธีทางศาสนาแล้วนำมาบรรจุในสถูปเช่น

เดียวกันจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ปัจจุบันนี้ทางชุมชนบ้านโคกเขานำโดยกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย บ้านโคกเขา ได้มีการจัดงานรำลึกถึงวีรชนอีสานใต้ ขึ้นเป็นประจำทุกปี โดยจะจัดงานขึ้นในวันศุกร์ถึงวันอาทิตย์ ทุกสัปดาห์ที่ 2 ของเดือนมกราคม ณ วัดบ้านโคกเขา ซึ่งตรงกับวันเด็กแห่งชาติ ก็จะมีการทำกิจกรรมตอบคำถามเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น มีการแจกขนมและของเล่นให้กับเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม การจัดงานจะได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกของสโมสร 19 และประชาชนในชุมชนร่วมเป็นเจ้าภาพ โดยกิจกรรมจะประกอบไปด้วยการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เพื่อทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับสหายผู้เสียชีวิตในอดีต และเพื่อนำกระดูกของสหายผู้เสียชีวิตในปัจจุบันมาบรรจุในสถูปแห่งนี้ โดยญาติพี่น้องของสหายผู้เสียชีวิตเป็นผู้นำกระดูกมาร่วมในพิธีแล้วจึงทำการบรรจุในสถูป นอกจากนี้ยังมีการจัดเวทีเสวนาวิชาการเกี่ยวกับสถานการณ์การสู้รบที่ผ่านมา สถานการณ์การเมืองในปัจจุบัน และความเป็นอยู่ของสหายในปัจจุบันรวมถึงการวางแผนในการพัฒนาสถูปและการบูรณะบริเวณรอบนอกของสถูป เพื่อให้ดูสวยงามและร่มรื่นทำเป็นที่พักผ่อนของชุมชน

3.2 แหล่งเรียนรู้อาคารพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน

อาคารพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน ได้สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2544 ในอาณาเขตของวัดโคกเขาบริเวณเดียวกันกับอนุสรณ์สถานประชาชนอีสานใต้ งบประมาณในการก่อสร้างได้จากการทอดผ้าป่าของชาวบ้าน ร่วมกับสโมสร 19 โดยมีนายสันติ ปะปากัง (สหายคำราม) นายกสโมสร 19 คนที่ 5 เป็นผู้ดำเนินงาน วัตถุประสงค์ในการก่อสร้างพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ คือ เป็นสถานที่เก็บรวบรวมข้าวของเครื่องใช้ของสหาย และสิ่งของเครื่องใช้ของชาวบ้านชุมชนบ้านโคกเขาสมัยก่อน ภายในพิพิธภัณฑ์จะมีการเก็บรวบรวมเครื่องใช้ของชาวบ้านสมัยโบราณ หม้อต้มยาสมุนไพร อาวุธบางส่วนของสหายที่ใช้ในการต่อสู้สมัยที่เป็นคอมมิวนิสต์ และเครื่องใช้ที่จำเป็นต่างๆของชุมชน โดยเครื่องใช้เหล่านี้ได้รับมาจากการบริจาคของชาวบ้าน เครื่องใช้บางส่วนได้มาจากอดีตสหายที่ให้นำมาเก็บไว้เพื่อเป็นอนุสรณ์รำลึกถึงเมื่อครั้งสมัยเข้าป่า ในพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ยังมีการจัดอบรมความรู้เกี่ยวกับแพทย์แผนไทย สมุนไพร และการนวดแผนไทยด้วย อาคารพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านนี้ได้มีพิธีเปิดอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2545 พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านนี้ จะเป็นประโยชน์ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้ถึงประวัติศาสตร์ของชุมชน ผ่านวัตถุหลักฐานที่เก็บรวบรวมไว้ในอาคาร ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญถ่ายทอดประสบการณ์ของกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยให้เยาวชนคนรุ่นหลังได้รับรู้ถึงวิถีชีวิตอยู่ในป่า การหาอาหาร การฝึกอาวุธ การรักษาโรค นับได้ว่าอาคารพิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่สำคัญของกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยบ้านโคกเขา

3.3 แหล่งเรียนรู้ศาลาหลวงปู่เกาะ ยโสธโร

หลวงปู่เกาะ ยโสธโร เป็นพระที่ได้รับความเคารพนับถือจากชาวบ้านเป็นอย่างมาก นอกจากท่านเป็นผู้นำทางด้านการศาสนาแล้วยังเป็นผู้นำของชาวบ้านอีกด้วย ประกอบกับท่านเป็นคนในพื้นที่ชุมชนดั้งเดิม (ตระกูลพรรณรงค์ : ตระกูลของหลวงปู่เกาะ) ที่ได้ออกบวชตั้งแต่เป็นเณรจนมรณภาพ ชาวบ้านจึงให้ความเคารพศรัทธาหลวงปู่เกาะมาก ท่านเป็นผู้นำในการย้ายอพยพชุมชนบ้านโคกเขามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่บริเวณที่เป็นชุมชนบ้านโคกเขาทั้ง 3 หมู่ในปัจจุบัน โดยชาวบ้านที่อพยพมาในครั้งนั้น มาจากหมู่บ้านหินโคนดง เป็นถิ่นฐานเดิมของคนชุมชนบ้านโคกเขาและมักถูกน้ำท่วมเป็นประจำทุกปี หลวงปู่เกาะมีความสำคัญต่อชุมชนเป็นอย่างมาก เนื่องจากท่านเป็นผู้ร่วมจัดสรรที่ดินให้กับชาวบ้านทำเกษตรเพื่อเลี้ยงชีพในช่วงที่ย้ายชุมชนขึ้นมาใหม่ๆ โดยแต่ละครอบครัวจะได้รับการจัดสรรที่ดินทำกินครอบครัวละ 8 ไร่เท่าๆกัน เพื่อป้องกันไม่ให้มีการทะเลาะแย่งที่ดินทำกินกัน ส่วนถ้าครอบครัวใดอยากได้ที่ดินเพิ่มจากจำนวนดังกล่าว หลวงปู่เกาะก็จะเป็นผู้พิจารณาให้ตามความเหมาะสมและความจำเป็น ชาวบ้านมีความเคารพในตัวท่านจึงยอมรับกับการที่ท่านได้กำหนดที่ดินในการทำกินให้ ชุมชนบ้านโคกเขาจึงอยู่

ร่วมกันอย่างสงบสุข โดยมีวัดโคกเขาหญ้าคา และ หลวงปู่เกาะเป็นศูนย์รวมความสามัคคีของชาวบ้าน เมื่อหลวงปู่เกาะ มรณภาพลง ใน พ.ศ. 2520 ชาวบ้านในชุมชนได้ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างรูปเหมือนของท่านตั้งไว้ในศาลาไม้อยู่ในวัดโคกเขาหญ้าคา แล้วพร้อมใจกันตั้งชื่อศาลานี้ว่า ศาลาหลวงปู่เกาะ ยโสธโร เพื่อเป็นสถานที่ไว้แสดงความเคารพและระลึกถึงบุคคลผู้มีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของชุมชนบ้านโคกเขา

3.4 แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาสมุนไพรไทยและแพทย์แผนจีน

ภูมิปัญญาเป็นศาสตร์และศิลป์ในการดำเนินชีวิต ที่ผู้คนได้สั่งสมสืบทอดกันมาช้านาน จากพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย สู่ลูกหลาน จากคนรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่งเกี่ยวข้องกับการทำมาหากิน การอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม การอยู่ร่วมกันในสังคม (เสรี พงศ์พิศ, 2546, น. 44) ชุมชนบ้านโคกเขามีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญ ได้แก่ ภูมิปัญญาด้านสมุนไพร เป็นต้นทุนทางธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน และภูมิปัญญาแพทย์แผนจีน (ฝังเข็ม) สหายหลายคนได้เรียนรู้ในช่วงการต่อสู้ทางการเมือง มีรายละเอียดต่อไปนี้

3.4.1 ภูมิปัญญาสมุนไพร

หมู่บ้านโคกเขามีภูมิปัญญาชาวบ้านหลายอย่าง เช่น ภูมิปัญญาสมุนไพร หมู่บ้านโคกเขาเป็นหมู่บ้านห่างไกลตัวเมือง สมัยก่อนการเดินทางไม่สะดวกสบายเหมือนทุกวันนี้ เมื่อชาวบ้านเกิดการเจ็บป่วยมักจะรักษากันเองถ้าหากมีอาการป่วยหนักจะได้นำตัวมารักษาในเมือง ดังนั้นผู้เฒ่าผู้แก่สมัยก่อนจึงมีความรู้ประสบการณ์ในการรักษา โดยอาศัยสมุนไพรที่มีในชุมชนรักษาให้กับชาวบ้าน เช่น เมื่อเป็นไข้ก็จะใช้รากพืชและเปลือกหอยทะเลมาขัดถูกับหินทรายเพื่อเอาน้ำมาดื่มหรือใช้การต้มก็ได้ สมุนไพรมีหลายชนิดโดยได้มาจากป่าท้ายหมู่บ้านเนื่องจากหมู่บ้านติดกับภูเขา การรักษาจะใช้วิธีการต้ม สำหรับเป็นไข้หรือบดให้ละเอียดแล้วนำมาพอกในส่วนที่เป็นบาดแผลจะทำให้บรรเทาอาการอักเสบได้ ในกรณีเกิดบาดแผลหรือฟกช้ำ ซึ่งอดีตสหายก็ใช้สมุนไพรเหล่านี้ ในการดูแลรักษาอาการในช่วงเวลาที่เคลื่อนไหวทางการเมืองอยู่ในป่า

3.4.2 ภูมิปัญญาแพทย์แผนจีน (ฝังเข็ม)

ภูมิปัญญาในการฝังเข็ม เป็นการรักษาโรคด้วยการฝังเข็มเข้าไปในร่างกายเพื่อรักษาโรค เป็นการรักษาด้วยวิธีที่แตกต่างจากปกติของชาวบ้าน ภูมิปัญญานี้ได้รับการถ่ายทอดในสมัยที่เป็นคอมมิวนิสต์ โดยการเดินเท้าไปเรียนมาจากประเทศจีน เมื่อก่อนใช้รักษานักศึกษาและสหายที่เคลื่อนไหวทางการเมืองอยู่ในป่า ปัจจุบันนี้ยังคงรักษาให้กับประชาชนทั่วไป การรักษาด้วยการฝังเข็มได้รับการรับรองจาก กรมการแพทย์และได้รับอนุญาตให้เปิดการรักษาได้ ดังนั้นชาวบ้านจึงได้ก่อสร้างศาลาเอนกประสงค์ขึ้นภายในพื้นที่วัดโคกเขาหญ้าคา เมื่อปี พ.ศ. 2558 เพื่อใช้เป็นสถานที่สำหรับการฝังเข็มรักษาโรคให้กับชาวบ้านในชุมชน ให้กับอดีตสหาย และประชาชนทั่วไปที่สนใจ และได้มีพิธีเปิดใช้อย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ. 2560 โดยจะเปิดทำการทุกวัน อังคาร และวันพุธ คนที่สามารถเข้ารักษาได้ คือชาวบ้านในชุมชน คนต่างหมู่บ้าน และเครือข่ายของสโมสร 19 ที่มีอยู่ทั่วประเทศ สำหรับการใช้สมุนไพรรักษาโรคและการฝังเข็มรักษาโรคจึงนับว่าเป็นภูมิปัญญาที่สำคัญของกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยในการดำเนินชีวิตในป่า และนำมาต่อยอดจนกลายเป็นการรักษาทางเลือกในปัจจุบัน ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญในการยกระดับไปสู่การสร้างแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ควบคู่กับการรักษาโรคด้วยสมุนไพรและการฝังเข็มอีกด้วย

อภิปรายผล

การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ได้ดำเนินไปอย่างสืบเนื่องตลอดช่วงประมาณห้าทศวรรษดังที่ได้สำรวจ

มา หากมองโดยภาพรวมแล้วก็ถือได้ว่าพัฒนาก้าวหน้าไปจนเป็นที่น่าพอใจในระดับหนึ่ง กล่าวคือ สามารถสร้างองค์ความรู้ในด้านต่างๆ จนมองเห็นพัฒนาการของสังคมใน “ท้องถิ่น” ได้อย่างสลับซับซ้อนมากขึ้นตามลำดับ การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นแท้จริงแล้ว ก็คือการศึกษาประวัติศาสตร์ของชาติโดยรวมนั่นเองเพราะชาติในความหมายปัจจุบัน หมายถึง “ประชาชาติ” ที่เป็นส่วนประกอบ “ท้องถิ่น” ต่างๆ อันหลากหลาย มีความเป็นหน่วยย่อย ๆ จึงช่วยให้สามารถเข้าใจประวัติศาสตร์ของชาติไทยได้อย่างกว้างขวางและลึกซึ้งขึ้น (ยงยุทธ ชูแว่น, 2551, น. 201) การศึกษาประวัติศาสตร์บอกเล่าทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างปัญญาชนกับชาวบ้านแน่นแฟ้นขึ้น การเข้าไปสัมภาษณ์ชาวบ้านทำให้ปัญญาชนกับนักวิชาการเข้าใจชาวบ้านมากขึ้น ต้องพูดภาษาชาวบ้าน รู้วัฒนธรรมของชาวบ้าน ขณะเดียวกันการคืนประวัติศาสตร์ให้ชาวบ้านก็ทำให้ชาวบ้านมีความรู้ความคิดเป็นระบบขึ้น เข้าใจฐานะของตนในประวัติศาสตร์และสังคมดีขึ้น รู้เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับคนกลุ่มอื่นในสังคม และรู้จักโลกภายนอกมากขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย และชุมชนกระชับแน่นแฟ้นขึ้น (โอฬาร ถิ่นบางเตียว, 2559, น. 6) ประวัติศาสตร์ จึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอีกประเภทหนึ่งด้วยโดยลักษณะของมรดกทางวัฒนธรรมนั้นจะต้องให้คุณค่าทางประวัติศาสตร์วิชาการ หรือศิลปะ สามารถแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาของวิถีชีวิต มีรูปแบบดั้งเดิม สามารถสืบค้นที่มาในอดีตได้ และมีลักษณะที่สามารถบ่งบอกถึงความเป็นชุมชนหรือท้องถิ่นได้ (ดุษฎี ช่วยสุข, 2559, น. 302) ดังนั้นการศึกษาประวัติศาสตร์กลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยบ้านโคกเขา จึงเป็นการศึกษาพัฒนาการก่อเกิดกลุ่มพัฒนาชาติ การก่อตัว หลักการรวมกลุ่ม การติดต่อสื่อการ การใช้ชีวิตอยู่ในป่า กฎกติกาการอยู่ร่วมกันของกลุ่มตลอดจนศึกษาการได้รับอิทธิพลแนวคิดคอมมิวนิสต์ที่ต้องการปฏิวัติชนชั้นนำไม่ต้องการให้นายทุน หรือกลุ่มคนชนชั้นนำมีอิทธิพลมากว่าประชาชน ทุกคนต้องมีการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม คอมมิวนิสต์เข้ามาบ้านในโคกเขา โดยใช้วิธีการป่าล้อมเมืองของเหมาเจ๋อตุง ที่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) นำมาใช้ในการขยายอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ในกลุ่มชาวนาซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศที่ยังยากจน ทำให้ชาวบ้านโคกเขาจำนวนมากมีความหวังและตัดสินใจเดินเข้าสู่สนามอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ (นิลวดี พรหมพักพิง มณีมัย ทองอยู่ และวิยุทธ์ จำรัสพันธุ์, 2557, น.145) ในการวิจัยครั้งนี้จึงค้นพบหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่การสร้างแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้ 3 ประการ คือ

ประการแรก กลุ่มคนพัฒนาชาติไทยสามารถเป็นผู้เล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์การต่อสู้ เหตุการณ์เรื่องราวในอดีตของกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยตลอดจนการดำเนินชีวิตภายในป่าเพื่อให้บุคคลที่สนใจได้เรียนรู้ นอกจากนี้กลุ่มบุคคลที่หลงเหลืออยู่ยังสามารถเป็นวิทยากรอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้สมุนไพรรักษาโรค จึงนับได้ว่ากลุ่มคนที่มีชีวิตอยู่เปรียบเสมือนทุนมนุษย์ที่สำคัญในการผลักดันให้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน

ประการที่สอง องค์ความรู้เรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์การต่อสู้ ประวัติศาสตร์ที่แสดงให้เห็นความเป็นมาของผู้คนในท้องถิ่นเกี่ยวโยงกับจารีตขนมประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ ตลอดจนกฎกติกาการอยู่ร่วมกันเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นเป็นการสะท้อนวิถีวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบเครือญาติของกลุ่มพัฒนาชาติไทยที่ดำรงชีวิตในป่า ตลอดจนองค์ความรู้ในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม เช่น การทำอาหาร การสู้รบ พื้นที่หลบซ่อนตัว สัญลักษณ์การต่อสู้ การติดต่อกับกลุ่มคอมมิวนิสต์ การรักษาโรค การปลุกระดม การสร้างเครือข่าย เป็นต้น ทั้งหมดนี้เป็นองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญในการบอกเล่าให้กับบุคคลที่สนใจได้ศึกษาเรื่องราวที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ประการที่สาม พื้นที่และสถานที่เป็นแหล่งพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่น่าสนใจ เช่น อนุสรณ์สถานประชาชนอีสานใต้ อาคารพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน ศาลาหลวงปู่เกาะ ยโสธโร ภูมิปัญญาสมุนไพรไทยและแพทย์แผน

จีน ซึ่งทั้งหมดนี้มีความเกี่ยวโยงกับประวัติศาสตร์การต่อสู้ของกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยที่สามารถใช้เป็นสื่อในการเล่าเรื่องได้อย่างชัดเจน พร้อมทั้งมีพิพิธภัณฑ์ให้ได้รับชม เช่น อาวุธปืน แผนที่ ข้าวของเครื่องใช้ของกลุ่ม เป็นต้น

นับได้ว่าประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยสามารถยกระดับไปสู่การท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ได้ในอนาคต ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจึงเป็นเป้าหมายและเงื่อนไขสำคัญที่การปฏิรูปการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นต้องให้ความสำคัญ เพราะท้องถิ่นเป็นรากฐานอยู่ร่วมกันอันจะทำให้เกิดหมายรู้ตนเองอย่างมีคุณค่า มีจิตนาการและปัญญาพร้อมๆ กับเกิดสำนึกประวัติศาสตร์ที่มีคุณภาพใหม่ สิ่งนี้เองคือรากฐานอันลึกที่สุดของสังคมที่เป็นธรรมเป็น “เกราะ” สำคัญยิ่งที่ช่วยให้เกิดความเข้มแข็งของสังคมท้องถิ่นอย่างยั่งยืน และนั่นก็ย่อมหมายถึง “ความมั่นคง” ของชาติสำคัญ แต่ทั้งนี้ต้องไม่ลืมว่า “ชาติ” ก็คือส่วนประกอบอันหลากหลายของ “ท้องถิ่น” ต่าง ๆ นั่นเอง (โอฬาร ถิ่นบางเตียว, 2558, น. 127) ดังนั้นหัวใจสำคัญของการสร้างคุณค่าทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการสะท้อนเรื่องราวของตนเอง พร้อมทั้งใช้ข้อมูลจากการวิจัยเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อยอดในอนาคตต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ ควรยกระดับชุมชนบ้านโคกเขาให้กลายเป็นพื้นที่ศึกษาดูงานในด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของจังหวัด และประวัติศาสตร์ภาคอีสาน
2. สถานศึกษาในพื้นที่สามารถนำผลวิจัยนี้ไปพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่ใช้ในการเรียนการสอนในรายวิชาประวัติศาสตร์พร้อมทั้งใช้พื้นที่ชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียนได้มองเห็นคุณค่าและความสำคัญของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
3. สถานบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรค้นหาการพัฒนาศักยภาพของชุมชนบ้านโคกเขาให้เกิดเป็นพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น พร้อมทั้งผลักดันให้กลายเป็นพื้นที่ปฏิบัติการทางสังคม บูรณาการเรียนการสอนในสาขาวิชาต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. (2542). *วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดบุรีรัมย์.* กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ.

จักษ์ พันธ์ชูเพชร. (2548). *รัฐศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 4). ปทุมธานี: มาย พับลิชชิ่ง.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2538). *ประวัติการเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.

ชัยณรงค์ แกล้วกล้า. (2560). *คอมมิวนิสต์ฤาจะล่ม*. กรุงเทพฯ: สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์.

ดุษฎี ช่วยสุข. (2559). การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ กรณีศึกษา บ้านชีทวน. *วารสารวิถีสังคมมนุษย์, 4* (2) , 296-309.

ธิกานต์ ศรีนารา. (2548). *ยุทธศาสตร์ของคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ความเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่อง*. กรุงเทพฯ: เอเชียปริทัศน์.

นิลวดี พรหมพักพิง มณีมัย ทองอยู่ และวิยุทธ์ จำรัสพันธุ์. (2557). การช่วงชิงพื้นที่การเมืองระหว่างรัฐและท้องถิ่น กรณีศึกษาหมู่บ้านผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยในภาคอีสาน. *วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง, 10* (2) , 131-157.

ประจวบ อัมพะเศวต. (2546). *พลิกแผ่นดิน ตอนขบวนการสังคมนิยมไทย.* กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

ประภาส รวมรส. (2553). *ยุทธการ ยุทธพิชัย*. กรุงเทพฯ: มิ่งมิตร.

ภูมิวัฒน์ พรวนสุข. (2558). *กลวิธีการโฆษณาชวนเชื่อของคอมมิวนิสต์ต่อประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: เรืองศิลป์.

ยงยุทธ ชูแว่น. (2551). *ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไทย.* กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ยศ สันติสมบัติ. (2543). *จากวานรถึงเทวดา : มากซิสม์และมานุษยวิทยามากซิสต์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพ ฯ: ธรรมศาสตร์.

ลภัส อัครพันธุ์. (2558). *ยุทธศาสตร์ ยุทธวิธีกับการปฏิวัติไทย.* กรุงเทพฯ: เจ้าพระยา.

ลัด เสารี. (2554). การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นแล้ว. *วารสารสโมสร19*, *37*(3) , 34-36.

สุภางค์ จันทวานิช. (2552). *ทฤษฎีสังคมวิทยา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสรี พงศ์พิศ. (2546). *แผนชีวิตเศรษฐกิจชุมชน.* กรุงเทพฯ: ภูมิปัญญาไท.

อ่อน อีศานปุระ. (2559). พื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมของการเมืองไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์, 33*(47) , 217-221.

โอฬาร ถิ่นบางเตียว. (2558). ข้อสังเกตว่าด้วยแนวทางการกระจายอำนาจของคณะทำงานการปฏิรูปด้านการปกครองท้องถิ่น และข้อควรพิจารณาในการปฏิรูปการกระจายอำนาจแนวเศรษฐศาสตร์การเมืองท้องถิ่น. *วารสารเศรษฐกิจการเมืองบูรพา, 3*(2) , 105-136.

_____. (2559). การศึกษาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจการเมืองท้องถิ่น ด้วยวิธีการประวัติศาสตร์บอกเล่า : กรณีศึกษาตำบลกระแสบน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง. *วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา, 4*(2) , 1-29.